DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)

den 16 november 2000 *

I mål C-298/98 P,

Metsä-Serla Sales Oy, tidigare Finska Kartongföreningen (Finnboard), med säte i Esbo (Finland), företrädd av advokaterna H. Hellmann, Köln, och H.-J. Hellmann, Mannheim, delgivningsadress: advokatbyrån Loesch och Wolter, 11, rue Goethe, Luxemburg,

klagande,

angående överklagande av dom meddelad den 14 maj 1998 av Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt (tredje avdelningen i utökad sammansättning) i mål T-338/94, Finnboard mot kommissionen (REG 1998, s. II-1617), i vilket det förs talan om upphävande av denna dom,

i vilket den andra parten är

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av R. Lyal, rättstjänsten, i egenskap av ombud, biträdd av advokaten D. Schroeder, Köln, delgivningsadress:

* Rättegångsspråk: tyska.

rättstjänsten, C. Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg, Luxemburg,

svarande i första instans,

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. La Pergola samt domarna M. Wathelet (referent), D.A.O. Edward, P. Jann och L. Sevón,

generaladvokat: J. Mischo,
justitiesekreterare: R. Grass,

med hänsyn till referentens rapport,

och efter att den 18 maj 2000 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Metsä-Serla Sales Oy har genom ansökan, som inkom till domstolens kansli den 29 juli 1998, med stöd av artikel 49 i EG-stadgan för domstolen överklagat den dom som förstainstansrätten meddelade den 14 maj 1998 i mål T-338/94, Finnboard mot kommissionen (REG 1998, s. II-1617, nedan kallad den överklagade domen), genom vilken förstainstansrätten delvis ogiltigförklarade kommissionens beslut 94/601/EG av den 13 juli 1994 om ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EG-fördraget (IV/C/33.833 — kartong) (EGT L 243, s. 1, nedan kallat beslutet) och ogillade talan i övrigt.

Bakgrund

2 Genom beslutet bötfälldes 19 tillverkare och leverantörer av kartong inom gemenskapen för att ha överträtt artikel 85.1 i EG-fördraget (nu artikel 81.1 EG).

3 Det framgår av den överklagade domen att detta beslut var en följd av de informella klagomål som år 1990 ingavs av British Printing Industries Federation (en branschorganisation som företräder majoriteten av tillverkarna av tryckta förpackningar i Förenade kungariket) och av Fédération française du cartonnage samt av de undersökningar som i april 1991, utan förvarning, genomfördes av kommissionens tjänstemän i enlighet med artikel 14.3 i rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, Första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86 (EGT 13, 1962, s. 204; svensk specialutgåva, område 8, volym

1, s. 8) vid ett flertal företag och branschorganisationer inom kartongbranschen.

4 De uppgifter som erhölls genom dessa undersökningar och genom begäran om upplysningar och handlingar föranledde kommissionen att dra slutsatsen att de berörda företagen från halvårsskiftet 1986 till i vart fall april 1991 (i flertalet fall) hade deltagit i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget. Kommissionen beslutade följaktligen att inleda ett förfarande för tillämpning av sistnämnda bestämmelse. Genom skrivelse av den 21 december 1992 sände kommissionen ett meddelande om anmärkningar till vart och ett av de berörda företagen. Samtliga dessa företag besvarade meddelandet skriftligen. Nio företag begärde att få yttra sig muntligen.

5 Efter det att förfarandet hade avslutats antog kommissionen beslutet, som innehåller följande bestämmelser:

"Artikel 1

Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co KG, Kartonfabriek De Eendracht NV (som är verksamt under namnet BPB de Eendracht NV), NV Koninklijke KNP BT NV (tidigare Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co KG, Mo och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Gesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik AS, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd (tidigare

Reed Paper & Board (UK) Ltd), Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (tidigare Tampella Española SA) och Moritz J. Weig GmbH & Co KG har överträtt artikel 85.1 i fördraget genom att deltaga,

— vad beträffar Buchmann och Rena från omkring mars 1988 till i vart fall slutet av år 1990,

— vad beträffar Enso Española i vart fall från mars 1988 till i vart fall slutet av april 1991,

— vad beträffar Gruber & Weber från i vart fall år 1988 till slutet av år 1990,

— vad beträffar övriga fall från halvårsskiftet 1986 till i vart fall april år 1991,

i ett avtal och ett samordnat förfarande som inleddes vid halvårsskiftet 1986 och som innebar att kartongleverantörer inom Europeiska gemenskapen

— samlades regelbundet till hemliga och institutionaliserade möten i syfte att diskutera och enas om en gemensam konkurrensbegränsande branschplan,

— enades om regelbundna prishöjningar för varje produktkvalitet i de olika nationella valutorna,

— planlade och genomförde samtidiga och enhetliga prishöjningar inom hela Europeiska gemenskapen,

— enades om att bibehålla de största tillverkarnas marknadsandelar på konstanta nivåer, men med möjlighet till vissa ändringar,

— allt oftare från och med början av år 1990 vidtog samordnade åtgärder för att kontrollera tillförseln till den gemensamma marknaden i syfte att säkerställa genomförandet av de nämnda samordnade prishöjningarna,

— utbytte information om leveranser, priser, driftstopp, orderstock och kapacitetsutnyttjandegrad för att främja ovannämnda åtgärder.

Artikel 2

De i artikel 1 uppräknade företagen skall omedelbart upphöra med ovannämnda överträdelser om detta inte redan har skett. De skall i framtiden inom ramen för sin verksamhet inom kartongbranschen avhålla sig från avtal eller samordnade förfaranden som kan ha samma eller liknande syfte eller resultat, inklusive varje form av utbyte av information om företagens verksamhet

a) genom vilket deltagarna informeras direkt eller indirekt om andra individuella tillverkares produktion, försäljning, orderstock, kapacitetsutnyttjandegrad, försäljningspriser, omkostnader eller marknadsföringsplaner, eller

b) genom vilket ett gemensamt förhållningssätt till priser eller kontroll av produktionen inom branschen främjas, underlättas eller uppmuntras, även om inga individuella uppgifter lämnas, eller

c) som gör det möjligt för de berörda företagen att fullgöra eller iaktta varje uttryckligt eller tyst avtal om pris eller marknadsuppdelning inom gemenskapen.

Varje system för utbyte av allmänna uppgifter till vilket de är anslutna, såsom Fides-systemet eller dess efterföljare, skall vara utformat på ett sådant sätt att det utesluter inte bara alla uppgifter som kan göra det möjligt att identifiera enskilda tillverkares agerande, utan även alla uppgifter om inkommande order och orderstock, förväntad utnyttjandegrad av produktionskapaciteterna (i båda fallen, även om det rör sig om sammanställda uppgifter) eller enskilda maskiners produktionskapacitet.

Varje system för informationsutbyte av detta slag skall inskränkas till insamling och tillhandahållande av produktions- och försäljningsstatistik i sammanställd form som inte skall kunna användas för att främja eller underlätta ett gemensamt branschagerande.

Företagen skall, utöver det tillåtna utbytet, även avhålla sig från varje form av informationsutbyte som är av betydelse för konkurrensen samt från möten eller kontakter i syfte att diskutera betydelsen av den information som har utbytts eller branschens eller de enskilda tillverkarnas möjliga eller sannolika reaktion på denna information.

De nödvändiga ändringarna av varje eventuellt system för informationsutbyte skall vara genomförda inom tre månader från delgivningen av detta beslut.

Artikel 3

Nedanstående företag åläggs följande böter för de överträdelser som har konstaterats i artikel 1:

...

v) Finnboard — the Finnish Board Mills Association, böter på 20 000 000 ecu, för vilka Oy Kyro AB är solidariskt ansvarigt tillsammans med Finnboard för 3 000 000 ecu, Metsä-Serla Oy för 7 000 000 ecu, Tampella Corp. för 5 000 000 ecu och United Papermills Ltd för 5 000 000 ecu,

..."

6 Av den överklagade domen framgår dessutom följande, såvitt avser bakgrunden:

"13 Enligt beslutet begicks överträdelsen inom ramen för ett organ kallat 'Product Group Paperboard" (nedan kallat PG Paperboard) som var sammansatt av ett flertal grupper eller kommittéer.

14 Vid halvårsskiftet 1986 tillfördes 'Presidents Working Group' (nedan kallad PWG) till detta organ, i vilken företrädare på hög nivå från de största kartongleverantörerna i gemenskapen (omkring åtta företag) ingick.

15 PWG:s verksamhet bestod bland annat i diskussioner om och samordning av marknader, marknadsandelar, priser och kapacitet. I synnerhet fattades allmänna beslut om tidsplanen för och nivån på de prishöjningar som tillverkarna skulle genomföra.

16 PWG rapporterade till 'President Conference' (nedan kallad PC), i vilken nästan samtliga verkställande direktörer för de berörda företagen (mer eller mindre regelbundet) deltog. PC sammanträdde två gånger per år under den aktuella perioden.

17 Vid slutet av år 1987 bildades 'Joint Marketing Committee' (nedan kallad JMC). Dess huvudsakliga uppgift var dels att besluta om och, i förekommande fall, hur prishöjningar skulle kunna genomföras, dels att ange hur de prisinitiativ som tagits av PWG skulle kunna genomföras i varje land och i förhållande till de viktigaste kunderna för att åstadkomma ett system med likvärdiga priser inom Europa.

18 Slutligen diskuterade den ekonomiska kommittén (nedan kallad COE) bland annat prisvariationerna på de nationella marknaderna och orderstocken samt rapporterade sina slutsatser till JMC eller, fram till slutet av år 1987, till Marketing Committee som var JMC:s föregångare. COE bestod av försäljningsdirektörer från flertalet av de berörda företagen och sammanträdde vid flera tillfällen varje år.

19 Det framgår vidare av beslutet att kommissionen ansåg att PG Paperboards verksamhet främjades av ett informationsutbyte som möjliggjordes genom förvaltningsbolaget Fides med säte i Zürich (Schweiz). Enligt beslutet lämnade flertalet av medlemmarna av PG Paperboard regelbundna rapporter till Fides om order, produktion, försäljning och kapacitetsutnyttjande. Dessa rapporter bearbetades inom ramen för Fides-systemet, och de sammanställda uppgifterna översändes till deltagarna.

20 Sökanden, Finska Kartongföreningen — Finnboard (nedan kallad Finnboard), är en branschorganisation bildad enligt finländsk rätt. År 1991 hade föreningen sex medlemmar, däribland kartongtillverkarna Oy Kyro AB, Metsä-Serla Oy, Tampella Corporation och United Paper Mills Ltd. Finnboard marknadsför, i viss mån genom egna dotterbolag, dessa fyra medlemmars kartongproduktion inom hela gemenskapen.

21 Enligt beslutet deltog Finnboard från halvårsskiftet 1986 till åtminstone april 1991 i möten med samtliga av PG Paperboards organ. En företrädare för Finnboard innehade under omkring två år ordförandeskapet för PWG och PC."

7 Sexton av de andra berörda arton företagen samt fyra finska företag, som var medlemmar av branschorganisationen Finnboard, och som i denna egenskap ansågs vara solidariskt ansvariga för betalningen av de böter som hade ålagts

Finnboard, väckte också talan mot beslutet (mål T-295/94, T-301/94, T-304/94, T-308/94—T-311/94, T-317/94, T-319/94, T-327/94, T-334/94, T-337/94, T-347/94, T-348/94, T-352/94 och T-354/94 samt de förenade målen T-339/94—T-342/94).

Den överklagade domen

8 Förstainstansrätten biföll yrkandet att beslutet skulle ogiltigförklaras med avseende på klaganden endast i fråga om artikel 2 första till och med fjärde styckena i beslutet, dock med undantag av följande avsnitt:

"De i artikel 1 uppräknade företagen skall omedelbart upphöra med ovannämnda överträdelser om detta inte redan har skett. De skall i framtiden inom ramen för sin verksamhet inom kartongbranschen avhålla sig från avtal eller samordnade förfaranden som kan ha samma eller liknande syfte eller resultat, inklusive varje form av utbyte av information om företagens verksamhet:

a) genom vilket deltagarna informeras direkt eller indirekt om andra individuella tillverkares produktion, försäljning, orderstock, kapacitetsutnyttjandegrad, försäljningspriser, omkostnader eller marknadsföringsplaner.

Varje system för utbyte av allmänna uppgifter till vilket de är anslutna, såsom Fides-systemet eller dess efterföljare, skall vara utformat på ett sådant sätt att det utesluter alla uppgifter som kan göra det möjligt att identifiera enskilda tillverkares agerande."

9 Förstainstansrätten ogillade talan i övrigt.

10 I övrigt åberopade klaganden vid förstainstansrätten ett antal grunder med anledning av fastställelsen av böterna. Överklagandet rör just de domskäl i den överklagade domen där denna fråga behandlas. Mot bakgrund av de grunder som klaganden har åberopat till stöd för överklagandet återges nedan endast de avsnitt i den överklagade domen där förstainstansrätten bedömde anmärkningarna om att böterna hade beräknats på grundval av en omsättning som inte var relevant, att motiveringsskyldigheten hade åsidosatts, att det hade gjorts en felaktig bedömning av överträdelsens verkningar av den allmänna bötesnivån och huruvida böterna skulle nedsättas.

Huruvida böterna hade beräknats på grundval av en omsättning som inte var relevant

11 Klaganden gjorde vid förstainstansrätten gällande att böterna felaktigt hade beräknats på grundval av omsättningen vid fyra av dess kartongtillverkande medlemsbolag, närmare bestämt Oy Kyro AB, Metsä-Serla Oy, Tampella Corporation och United Paper Mills och att kommissionen enligt svaromålet hade beräknat böterna på grundval av en felaktig omsättning till följd av att den beaktade Metsä-Serla Oy:s tillverkning av tapetpapper, vilket medförde att omsättningen år 1990 överskattades med 17 procent.

12 Förstainstansrätten besvarade klagandens argumentation på följande sätt:

"268 Vad beträffar den första delgrunden framgår det av en undersökning av de grunder som sökanden har åberopat till stöd för sitt yrkande om ogiltigförklaring av beslutet att kommissionen har styrkt att sökanden deltog i möten med organen inom PG Paperboard och i den samordning

med konkurrensbegränsande syften som ägde rum under dessa möten. Sökanden har inte bestritt att den skulle kunna hållas ansvarig för den i artikel 1 i beslutet konstaterade överträdelsen om ett sådant bevis förebringades och i kraft av detta åläggas böter i enlighet med artikel 15.2 i förordning nr 17.

269 I denna bestämmelse föreskrivs följande:

'Kommissionen får ålägga företag och företagssammanslutningar böter om lägst ettusen och högst en miljon beräkningsenheter, eller ett högre belopp som dock inte får överstiga tio procent av föregående räkenskapsårs omsättning för varje företag som har deltagit i överträdelsen genom att uppsåtligen eller av oaktsamhet

a) överträda bestämmelserna i fördragets artikel 85.1....'

270 Enligt fast rättspraxis innebär användningen av den allmänna termen 'överträdelse' i artikel 15.2 i förordning nr 17, genom att den utan åtskillnad omfattar avtal, samordnade förfaranden och beslut av företagssammanslutningar, att de tak som föreskrivs i denna bestämmelse är tillämpliga på samma sätt på avtal och samordnade förfaranden som på beslut av företagssammanslutningar. Av detta följer att taket på tio procent av omsättningen skall beräknas i förhållande till den omsättning som varje företag redovisat som ingått sådana avtal, deltagit i samordnade förfaranden eller som samtliga företag redovisat som är medlemmar i de nämnda företagssammanslutningarna, åtminstone då sammanslutningen med stöd av sina interna bestämmelser kan binda sina medlemmar. Att denna analys är riktig stöds av den omständigheten att det inflytande som en företagssammanslutning kan utöva på marknaden inte är beroende av dess egen 'omsättning', vilken varken avslöjar dess storlek eller dess ekonomiska

inflytande, men däremot av dess medlemmars omsättning, vilken ger en indikation på sammanslutningens storlek och ekonomiska inflytande (förstainstansrättens dom av den 23 februari 1994 i de förenade målen T-39/92 och T-40/92, CB och Europay mot kommissionen, REG 1994, s. II-49, punkterna 136 och 137, och av den 21 februari 1995 i mål T-29/92, SPO m.fl. mot kommissionen, REG 1995, s. II-289, punkt 385).

271 I föreliggande fall har sökandens böter, trots att sökanden betecknats som ett 'företag' (punkt 173 första stycket i övervägandena i beslutet), inte beräknats på grundval av den omsättning som framgår av dess årsredovisning och offentliggjorda räkenskaper och som motsvarar de kommissionsarvoden som sökanden uppburit för försäljning av kartong för medlemsbolagens räkning. Den omsättning som beaktats för beräkningen av böterna utgörs av det sammanlagda fakturerade värdet av den försäljning sökanden utfört för sina medlemmar (se punkt 173 tredje stycket och punkt 174 första stycket i övervägandena).

272 För att bedöma om kommissionen hade rätt att beakta en sådan omsättning skall hänsyn tas till de huvudsakliga uppgifter som framgår av handlingarna och i synnerhet av sökandens svar på förstainstansrättens skriftliga frågor om sökandens verksamhet och dennes rättsliga och faktiska förbindelser med sina medlemsbolag.

273 Enligt stadgarna av den 1 januari 1987 är sökanden en förening som marknadsför kartong tillverkad av vissa medlemmar och andra pappersindustriprodukter tillverkade av andra medlemmar.

274 Enligt 10 och 11 §§ i nämnda stadgar har varje medlem en representant i styrelsen vilken bland annat har till uppgift att besluta om riktlinjer för föreningens verksamhet, fastställa budgeten, kreditlimiten, finansieringsplanen och principerna för kostnadsfördelningen mellan medlemmarna samt utse verkställande direktör.

275 I 20 § i stadgarna föreskrivs följande:

'För föreningens förbindelser ansvarar dess medlemmar gentemot gäldenärerna en för alla och alla för en såsom för egen gäld.

Ansvarighet för skuld och förbindelser fördelas inom föreningen mellan medlemmarna i förhållande till nettofaktureringen under löpande och två föregående kalenderår.'

276 När det gäller försäljningen av kartongprodukter framgår det av sökandens svar på förstainstansrättens skriftliga frågor att medlemmarna vid den aktuella tidpunkten hade överlåtit all försäljning av kartong på sökanden endast med undantag av intern försäljning inom medlemsbolagen samt försäljning av små volymer till tillfälliga köpare i Finland (se även 14 § i stadgarna). Vidare fastställde och tillkännagav sökanden identiska tariffer för samtliga kartongtillverkande medlemmar.

277 Sökanden har även förklarat att kunderna, i samband med individuell försäljning, ingav sina order till sökanden samt i allmänhet angav den fabrik som önskades. Sådana önskemål förklaras bland annat av kvalitetsskillnaderna mellan de produkter som sökandens medlemmar tillverkade. För det fall inget önskemål hade uttryckts fördelades orderna mellan medlemmarna i enlighet med 15 § i stadgarna på följande vis:

'Inkommande order fördelas rättvist och jämlikt till medlemmarna för tillverkning, med beaktande av respektive medlems produktionskapacitet och de av styrelsen fastställda fördelningsprinciperna.'

278 Sökanden hade getts rätt att förhandla försäljningsvillkoren, inklusive priset, med varje potentiell kund medan medlemmarna hade upprättat allmänna riktlinjer för de individuella förhandlingarna. Varje order skulle emellertid underställas det berörda medlemsbolaget som beslutade om den skulle accepteras.

279 Den löpande individuella försäljningen och de räkenskapsprinciper som tillämpades för nämnda försäljning har beskrivits i ett uttalande av den 4 juni 1997 av sökandens revisor:

'Finnboard agerar i egenskap av kommissionär för sina kommittenter och fakturerar 'i eget namn, men för varje kommittents räkning'.

1. Varje order bekräftas av kommittentens fabrik.

2. Vid avlämnandet utfärdar fabriken en första faktura till Finnboard ('Mill invoice'). Fakturan bokförs på kommittentkontot som en fordran och i Finnboards inköpsregister som en skuld till fabriken.

3. Fakturan, som utfärdas av fabriken (med avdrag för uppskattade kostnader för transport, lagring, leverans och finansiering), betalas i förskott av Finnboard

inom den överenskomna fristen (tio dagar under år 1990/1991). Finnboard finansierar härigenom lager i utlandet och fabrikens kundfordringar utan att bli ägare till det avlämnade godset.

4. Vid leveransen till kunden fakturerar Finnboard denne för fabrikens räkning. Fakturan bokförs som försäljning på kommittentkontot och som fordran i Finnboards försäljningsregister.

5. Kundbetalningarna införs på kommittentkontot och eventuella skillnader mellan uppskattade priser och kostnader och samt faktiska priser och kostnader (se punkt 3) balanseras genom kommittentkontot.'

280 Härmed står det för det första klart att även om sökanden var skyldig att underställa medlemsbolaget varje enskild order för att erhålla dettas slutliga godkännande, var de försäljningsavtal som ingicks av sökanden för medlemsbolagens räkning sådana att medlemsbolagen kunde bli bundna genom att nämnda bolag i enlighet med 20 § i sökandens stadgar var ansvariga för föreningens förbindelser.

281 För det andra konstaterar förstainstansrätten att sökandens kommissionsarvoden, som anges som omsättning i dess årsredovisningar, endast täcker kostnaderna för den försäljning sökanden utförde för medlemsbolagens räkning, såsom kostnader för transport och finansiering. Av detta följer att sökanden inte har haft något eget ekonomiskt intresse av att delta i en prissamverkan, eftersom de prishöjningar som tillkännagavs och genomfördes av de företag som samlades inom ramen för PG Paperboards organ inte kunde ge sökanden någon vinst. Däremot var sökandens deltagande i denna samverkan av direkt ekonomiskt intresse för de kartongtillverkande medlemsbolagen.

282 Följaktligen visar sökandens bokförda omsättning varken dess storlek eller ekonomiska styrka på marknaden. Den omsättningen kan således inte utgöra grund för beräkning av den övre gränsen för böter som överstiger en miljon ecu i enlighet med artikel 15.2 i förordning nr 17. För att kunna fastställa denna övre gräns har kommissionen därför mot denna bakgrund med fog grundat sig på det sammanlagda kundfakturerade värdet av den kartongförsäljning som sökanden utfört i eget namn för medlemsbolagens räkning. Detta försäljningsvärde utgör nämligen en indikation på sökandens verkliga storlek och ekonomiska styrka (i analogi med domen i det ovannämnda målet CB och Europay mot kommissionen, punkterna 136 och 137).

283 Med hänsyn till de särskilda omständigheterna i fallet kan detta resonemang inte ifrågasättas enbart på den grunden att kommissionen formellt betecknat sökanden som företag och inte som företagssammanslutning.

284 Talan skall därför inte vinna bifall på den första delgrunden.

285 Vad beträffar den andra delgrunden räcker det att konstatera att kommissionen i sin skrivelse av den 6 oktober 1995 har förklarat att denna uppgift i dess svaromål var felaktig. Den hade nämligen grundat sig på att sökandens försäljning uppgick till 221 000 ton kartong under år 1990, vilket motsvarar den uppgift sökanden själv lämnade i en skrivelse av den 27 september 1991. Denna förklaring bekräftas av en skrivelse från kommissionen av den 28 mars 1994 till sökanden, i vilken den redogör för hur den ifrågavarande omsättningen hade beräknats i syfte att fastställa bötesbeloppet. Den på detta sätt beräknade omsättningen återfinns i en tabell över de fastställda individuella böterna som kommissionen har lämnat som svar på en skriftlig fråga från förstainstansrätten.

286 Talan kan således inte vinna bifall på den andra delgrunden.

287 Mot bakgrund av det ovan anförda skall således grunden underkännas i sin helhet."

Bristande motivering vad avser böternas storlek

13 Klaganden hävdade vid förstainstansrätten att kommissionen i sitt beslut inte förklarade hur den konkret hade tillämpat de kriterier som den hade använt sig av vid beräkningen av böternas storlek.

14 Förstainstansrätten besvarade klagandens argumentation på följande sätt:

"300 Enligt fast rättspraxis har skyldigheten att motivera ett individuellt beslut till syfte att göra det möjligt för gemenskapsdomstolarna att pröva beslutets lagenlighet och att ge den berörde de upplysningar som är nödvändiga för att denne skall kunna bedöma om beslutet är välgrundat eller om det eventuellt är behäftat med ett sådant fel att det är möjligt att ifrågasätta dess giltighet, med det tillägget att omfattningen av denna skyldighet beror på rättsaktens art och det sammanhang i vilket den har antagits (se bland annat domen i det ovannämnda målet Van Megen Sports mot kommissionen, punkt 51).

301 Omfattningen av skyldigheten att motivera ett beslut om att, som i föreliggande fall, ålägga ett flertal företag böter för en överträdelse av gemenskapens konkurrensregler, skall fastställas mot bakgrund av att bedömningen av hur allvarliga överträdelserna är skall göras med hänsyn till ett stort antal omständigheter, såsom i synnerhet de särskilda omständigheterna i målet, dess kontext och böternas avskräckande verkan, utan att det har fastställts någon tvingande eller uttömmande förteckning över de kriterier som absolut skall tas i beaktande (domstolens beslut av den 25 mars

1996 i mål C-137/95 P, SPO m.fl. mot kommissionen, REG 1996, s. I-1611, punkt 54).

302 Kommissionen förfogar vid fastställandet av varje bötesbelopp över ett utrymme för skönsmässig bedömning, och den kan av denna anledning inte anses skyldig att tillämpa en exakt matematisk formel (se med samma innebörd förstainstansrättens dom av den 6 april 1995 i mål T-150/89, Martinelli mot kommissionen, REG 1995, s. II-1165, punkt 59).

303 I beslutet framgår, av punkt 168 respektive punkt 169 i övervägandena, de kriterier som beaktades för att fastställa den allmänna bötesnivån och de individuella bötesbeloppen. Vad i övrigt avser individuella böter förklarar kommissionen i punkt 170 i övervägandena att de företag som deltog i PWG:s möten i princip ansågs som 'huvudmän' för överenskommelsen, medan övriga företag ansågs som 'ordinarie deltagare' i den. Slutligen anser kommissionen i punkterna 171 och 172 i övervägandena att de bötesbelopp som Rena och Stora har ålagts skall reduceras väsentligt på grund av att de samarbetat aktivt med kommissionen samt att åtta andra företag, däribland sökanden, likaså kan erhålla en något mindre reduktion på grund av att de i sina svar på meddelandet om anmärkningar inte förnekade de huvudsakliga faktiska omständigheter på vilka kommissionen grundade sina anmärkningar.

304 I sina inlagor i målet vid förstainstansrätten samt i sitt svar på rättens skriftliga fråga har kommissionen förklarat att böterna beräknades på grundval av omsättningen på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990 för vart och ett av de företag som var mottagare av beslutet. Böter på en grundnivå om 9 procent eller 7,5 procent av den individuella årsomsättningen ålades således de företag som ansågs som 'huvudmän' för överenskommelsen respektive de övriga företagen. Slutligen tog kommissionen hänsyn till vissa företags eventuellt samarbetsvilliga inställning under

förfarandet vid kommissionen. Två företag fick av detta skäl sina böter reducerade med två tredjedelar, medan andra företags böter reducerades med en tredjedel.

305 Det framgår för övrigt av en tabell som kommissionen har tillhandahållit, och som innehåller uppgifter om fastställandet av varje individuellt bötesbelopp, att även om dessa inte har fastställts genom en strikt matematisk tillämpning av enbart ovannämnda sifferuppgifter har nämnda uppgifter emellertid systematiskt beaktats vid beräkningen av böterna.

306 I beslutet preciseras emellertid inte att böterna har beräknats på grundval av varje företags omsättning på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990. I beslutet nämns inte heller de procentsatser på 9 respektive 7,5 procent som tillämpades för att beräkna de böter som ålades de företag som ansågs som 'huvudmän' respektive de företag som ansågs som 'ordinarie deltagare'. Procentsatserna för reduktionen av böterna för Rena och Stora respektive åtta andra företag anges inte heller.

307 Mot bakgrund av den detaljerade redogörelsen i beslutet för de faktiska omständigheter som tillskrivits vart och ett av de företag som var mottagare av beslutet finns det i föreliggande fall för det första anledning anse att punkt 169—172 i övervägandena i beslutet innehåller tillräckliga och relevanta uppgifter om de omständigheter som har beaktats vid bedömningen av hur allvarlig den överträdelse var som vart och ett av de aktuella företagen gjort sig skyldigt till och hur länge den pågått (se med samma innebörd förstainstansrättens dom av den 24 oktober 1991 i mål T-2/89, Petrofina mot kommissionen, REG 1991, s. II-1087, punkt 264). I likhet härmed innehåller punkt 168 i övervägandena, som skall läsas mot bakgrund av de allmänna synpunkterna på böterna i punkt 167 i övervägandena, en tillräcklig indikation på vilka omständigheter som beaktats för fastställandet av den allmänna bötesnivån.

308 För det andra, då, i likhet med det aktuella fallet, bötesbeloppen har fastställts genom att vissa bestämda uppgifter systematiskt beaktats, kan företagen, om var och en av dessa faktorer anges i beslutet, lättare bedöma dels om kommissionen har begått ett fel vid fastställandet av det individuella bötesbeloppet, dels om det individuella bötesbeloppet är berättigat i förhållande till de allmänna kriterier som tillämpats. I föreliggande fall skulle ett omnämnande i beslutet av de ifrågavarande faktorerna, närmare bestämt den aktuella årsomsättningen, referensåret, de grundläggande procentsatser som tillämpats samt procentsatsen för reduktionen av bötesbeloppen, inte ha inneburit att de exakta årsomsättningarna för de företag som var mottagare av beslutet implicit avslöjades, vilket hade utgjort ett åsidosättande av artikel 214 i fördraget. Det slutliga individuella bötesbeloppet är, som kommissionen själv har framhållit, inte ett resultat av en strikt matematisk tillämpning av dessa faktorer.

309 Kommissionen har för övrigt medgett under sammanträdet att det inte fanns något som hindrade att den i beslutet angav de faktorer som systematiskt hade beaktats och avslöjats under en presskonferens samma dag som beslutet antogs. Det kan i detta hänseende erinras om att, enligt fast rättspraxis, motiveringen av ett beslut skall ingå i själva beslutet och att hänsyn inte kan tas till kommissionens efterföljande förklaringar annat än i särskilda fall (se förstainstansrättens dom av den 2 juli 1992 i mål T-61/89, Dansk Pelsdyravlerforening mot kommissionen, REG 1992, s. II-1931, punkt 131, svensk specialutgåva, häfte 13, och med samma innebörd förstainstansrättens dom av den 12 december 1991 i mål T-30/89, Hilti mot kommissionen, REG 1991, s. II-1439, punkt 136).

310 Trots dessa konstateranden skall det påpekas att motiveringen av de fastställda bötesbeloppen i punkt 167—172 i övervägandena i beslutet är minst lika detaljerad som kommissionens motiveringar av tidigare beslut om liknande överträdelser. Även om en invändning om bristande motivering är sådan att förstainstansrätten ex officio kan ta upp den till prövning, hade, vid den tidpunkt då beslutet fattades, ingen kritik riktats från gemenskapsdomstolens sida mot kommissionens praxis i fråga om motivering av ålagda böter. Det var först i domen i det ovannämnda målet Tréfilunion mot kommissionen (punkt 142), och i två andra domar som avkunnades samma dag den

6 april 1995 i mål T-147/89, Société métallurgique de Normandie mot kommissionen (REG 1995, s. II-1057, publicerad i sammandrag) och i mål T-151/89, Société des treillis et panneaux soudés mot kommissionen (REG 1995, s. II-1191, publicerad i sammandrag) som förstainstansrätten för första gången framhöll att det är önskvärt att företagen i detalj kan ta del av det sätt på vilket de ålagda böterna har beräknats, utan att de för den skull skall vara tvungna att väcka talan mot kommissionens beslut.

311 Av detta följer att när kommissionen i ett beslut konstaterar att konkurrensreglerna har överträtts och ålägger de företag som har deltagit i överträdelsen böter skall kommissionen, om den systematiskt har beaktat vissa grundläggande omständigheter för att fastställa bötesbeloppen, ange dessa omständigheter i själva beslutet så att mottagarna av det skall kunna kontrollera om bötesnivån är välgrundad och bedöma om det eventuellt förekommit diskriminering.

312 Mot bakgrund av de speciella omständigheter som angetts i punkt 310 ovan, och med hänsyn till att kommissionen under domstolsförfarandet har visat sig villig att lämna alla upplysningar som är av relevans för hur böterna har beräknats, skall bristen på särskild motivering i beslutet av det sätt på vilket böterna har beräknats inte i föreliggande fall anses utgöra ett sådant åsidosättande av motiveringsskyldigheten att det finns skäl att helt eller delvis upphäva de ålagda böterna."

Felaktig bedömning av överträdelsens verkningar

15 Klaganden hävdade vid förstainstansrätten att det, i motsats till vad kommissionen hade påstått, inte fanns något som tydde på att överenskommelsen var framgångsrik.

16 Förstainstansrätten gjorde härvid följande bedömning:

"313 Enligt punkt 168 sjunde strecksatsen i övervägandena i beslutet har kommissionen fastställt det generella bötesbeloppet med beaktande av bland annat att överenskommelsens 'syften... i hög grad uppnåtts'. Det är ostridigt att kommissionen härvid hänvisat till den i artikel 1 i beslutet konstaterade överträdelsens inverkan på marknaden.

314 Förstainstansrätten anser att det för prövningen av kommissionens bedömning av överträdelsens verkningar räcker att undersöka hur den bedömt resultaten av prissamverkan. Genom en undersökning av resultaten av prissamverkan, vilka är de enda resultaten som sökanden har bestritt, är det möjligt att göra en allmän bedömning av om syftet med överenskommelsen uppnåddes, eftersom samverkan kring driftstopp och kring marknadsandelar hade till syfte att säkra att de samordnade prisinitiativen blev en framgång.

315 Kommissionen har, beträffande prissamverkan, gjort en bedömning av dess generella resultat. Även om det antas att de individuella uppgifter som sökanden har tillhandahållit skulle, som denne påstått, styrka att resultaten av prissamverkan var av mindre betydelse för sökandens del än för den europeiska kartongmarknaden i dess helhet, räcker inte sådana individuella uppgifter i sig för att ifrågasätta kommissionens bedömning. Sökandens påstående att kommissionen, i punkt 16 i övervägandena i beslutet, har stött sig på en felaktig definition av kartongproducenternas genomsnittliga bruttovinst är inte heller relevant. Det finns nämligen inga uppgifter som styrker att kommissionen beaktade en på ett sådant sätt definierad bruttovinst när den bedömde resultaten av prissamverkan på marknaden eller för övrigt att den verkliga bruttovinsten borde ha beaktats vid denna bedömning.

316 Det framgår av beslutet, och som kommissionen har bekräftat under sammanträdet, att tre olika resultat har fastställts. Kommissionen har dessutom åberopat den omständigheten att prisinitiativen i deras helhet ansetts som framgångsrika av tillverkarna själva.

317 Det första resultat som har beaktats av kommissionen, och som inte har bestritts av sökanden, består i att kunderna faktiskt underrättades om de överenskomna prishöjningarna. De nya priserna tjänade härvid som bas i händelse av individuella förhandlingar med kunderna om transaktionspriserna (se bland annat punkterna 100 och 101 femte och sjätte styckena i övervägandena i beslutet).

318 Det andra resultatet består i att utvecklingen av transaktionspriserna följde de tillkännagivna priserna. Kommissionen har i detta avseende hävdat att 'tillverkarna inte nöjde sig med att tillkännage de överenskomna prishöjningarna, utan vidtog, med några få undantag, konkreta åtgärder för att säkerställa att de tillämpades i förhållande till kunderna' (punkt 101 första stycket i övervägandena i beslutet). Kommissionen har medgett att kunderna ibland beviljades eftergifter vad gällde tidpunkten för höjningen eller individuella rabatter eller prissänkningar, bland annat i händelse av stora order, och att 'den genomsnittliga nettohöjningen efter avdrag för prissänkningar, rabatter och andra eftergifter alltid låg under det totala beloppet för den tillkännagivna höjningen' (punkt 102 sista stycket i övervägandena i beslutet). Kommissionen har emellertid med hänvisning till diagram i LE-rapporten — en ekonomisk studie som genomfördes inför förfarandet vid kommissionen på uppdrag av ett flertal av de företag till vilka beslutet var riktat — påstått att det under den period som beslutet avser fanns ett 'klart linjärt samband' mellan utvecklingen av de tillkännagivna priserna och transaktionspriserna, omräknade i nationella valutor eller ecu. Kommissionen drog härav följande slutsats: 'Nettoprishöjningarna följde de tillkännagivna höjningarna nära, om än med en viss tidsförskjutning. Rapportens författare medgav själv under förhöret att detta var fallet under åren 1988 och 1989' (punkt 115 andra stycket i övervägandena).

319 Det måste medges att det var riktigt av kommissionen att vid bedömningen av det andra resultatet anse förekomsten av ett linjärt samband mellan utvecklingen av de tillkännagivna priserna och utvecklingen av transaktionspriserna som ett bevis för prisinitiativens inverkan på de sistnämnda priserna, i enlighet med tillverkarnas eftersträvade syfte. Det är ostridigt att bruket att föra individuella förhandlingar med kunderna på den ifrågavarande marknaden innebär att transaktionspriset i allmänhet inte är identiskt med det tillkännagivna priset. Det kan därför inte förväntas att höjningarna av transaktionspriserna var identiska med höjningarna av de tillkännagivna priserna.

320 Vad beträffar förekomsten av ett samband mellan höjningarna av de tillkännagivna priserna och höjningarna av transaktionspriserna var det riktigt av kommissionen att åberopa LE-rapporten. Denna rapport utgör en analys av prisutvecklingen på kartong under den period som avses i beslutet och grundas på uppgifter som tillhandahållits av ett flertal tillverkare, däribland sökanden.

321 Rapporten bekräftar emellertid endast delvis att det under viss tid förelegat ett 'klart linjärt samband'. En undersökning av perioden år 1987—1991 ger vid handen tre olika delperioder. Författaren till LE-rapporten gjorde i detta hänseende följande sammanfattning av sina slutsatser under förhöret vid kommissionen: 'Det finns inget klart samband, ens med hänsyn till en tidsförskjutning, mellan höjningen av de tillkännagivna priserna och marknadspriserna under början av den aktuella perioden 1987—1988. Däremot förelåg ett sådant samband under år 1988/1989, medan detta samband därefter blev allt mindre påtagligt och i det närmaste märkligt [oddly] under perioden år 1990/1991' (protokoll från förhöret, s. 28). Han påpekade även att dessa variationer i tiden var nära kopplade till variationerna i efterfrågan (se bland annat protokollet från förhöret, s. 20).

322 Författarens muntliga slutsatser överensstämmer med analysen i hans rapport och i synnerhet med diagrammen över utvecklingen av de tillkännagivna priserna och utvecklingen av transaktionspriserna (LE-rapporten, diagram 10

och 11, s. 29). Det skall således konstateras att kommissionen endast delvis har bevisat förekomsten av det 'klar[a] linjära samband' som den har gjort gällande.

323 Under sammanträdet påpekade kommissionen att den även beaktat ett tredje resultat av prissamverkan som bestod i att transaktionsprisnivån var högre än den skulle ha varit om det inte hade förekommit någon samverkan. Kommissionen underströk i detta hänseende att tidpunkterna och den ordningsföljd i vilken prishöjningarna skulle tillkännages hade beslutats av PWG, samt framhåller i beslutet att 'det är osannolikt att de samordnade tillkännagivandena på dessa villkor inte skulle ha haft någon inverkan på den faktiska prisnivån' (punkt 136 tredje stycket i övervägandena i beslutet). I LE-rapporten (avdelning 3) har emellertid en modell fastställts, som gör det möjligt att förutse den prisnivå som följer av objektiva marknadsvillkor. Enligt denna rapport har prisnivån, såsom denna bestämts av objektiva ekonomiska faktorer under perioden 1975—1991, utvecklats, med obetydliga variationer, på exakt samma sätt som de tillämpade transaktionspriserna, inklusive under den period som avses i beslutet.

324 Trots dessa slutsatser är det inte möjligt att utifrån analysen i rapporten konstatera att de samordnade prisinitiativen inte gjorde det möjligt för tillverkarna att uppnå en transaktionsprisnivå som var högre än den som skulle ha uppkommit genom fri konkurrens. Som kommissionen framhöll vid sammanträdet är det i detta hänseende möjligt att de faktorer som beaktades i nämnda analys har påverkats av förekomsten av samverkan. Kommissionen har därmed med rätta gjort gällande att samverkan exempelvis har kunnat minska företagens incitament att sänka sina kostnader. Däremot har den inte påvisat något direkt fel i LE-rapportens analys och har inte heller framlagt egna ekonomiska analyser av den hypotetiska utvecklingen av transaktionspriserna i avsaknad av varje form av samordning. Mot denna bakgrund kan kommissionens påstående att transaktionsprisnivån hade varit lägre i avsaknad av en samverkan mellan tillverkarna inte anses styrkt.

325 Av detta följer att det tredje resultatet av prissamverkan inte har bevisats.

326 De föregående konstaterandena ändras inte av den subjektiva bedömning av tillverkarna, som kommissionen har grundat sig på när den fann att överenskommelsens syften i hög grad hade uppnåtts. Kommissionen har på denna punkt hänvisat till en lista över handlingar som den tillhandahöll under sammanträdet. Även om det antas att kommissionen har kunnat grunda sin bedömning av prisinitiativens eventuella framgång på handlingar av vilka vissa tillverkares subjektiva uppfattning framgår, måste det konstateras att ett flertal företag, däribland sökanden, vid sammanträdet med rätta hänvisat till det stora antal handlingar i målet av vilka det framgår att tillverkarna hade problem med att genomföra de överenskomna prishöjningarna. Mot denna bakgrund kan kommissionens hänvisning till tillverkarnas egna förklaringar inte anses som tillräcklig grund för den slutsatsen att överenskommelsens syften i hög grad uppnåtts.

327 Av vad som ovan anförts följer att de verkningar av överträdelsen som kommissionen har gjort gällande endast har bevisats till viss del. Förstainstansrätten kommer att undersöka betydelsen av denna slutsats inom ramen för sin fulla prövningsrätt i fråga om böter i samband med att den bedömer den allmänna bötesnivå som fastställts i föreliggande fall (se nedan punkt 342)."

Den allmänna bötesnivån

17 Klaganden ifrågasatte vid förstainstansrätten den allmänna bötesnivån och särskilt den påstådda överträdelsens svårighetsgrad.

18 Förstainstansrätten anså härvid följande:

"336 Enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 får kommissionen besluta om att ålägga varje företag som uppsåtligen eller av oaktsamhet har deltagit i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget böter om lägst ettusen ecu och högst en miljon ecu, eller ett högre belopp som dock inte får överstiga tio procent av föregående räkenskapsårs omsättning för varje företag som deltagit i överträdelsen. När bötesbeloppet fastställs skall hänsyn tas både till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått. Såsom framgår av domstolens rättspraxis skall frågan om hur allvarlig överträdelsen är avgöras med beaktande av ett stort antal omständigheter, såsom i synnerhet de särskilda omständigheterna i målet, dess kontext och böternas avskräckande verkan, utan att det har fastställts någon tvingande eller uttömmande förteckning över de kriterier som absolut skall tas i beaktande (beslutet i det ovannämnda målet SPO m.fl. mot kommissionen, punkt 54).

337 Kommissionen har i föreliggande fall fastställt den allmänna bötesnivån med beaktande av hur länge överträdelsen pågått (punkt 167 i övervägandena i beslutet) samt med beaktande av följande omständigheter (punkt 168 i övervägandena):

"— Samverkan kring prisfastställelse och uppdelning av marknaden utgör i sig allvarliga konkurrensbegränsande åtgärder.

— Överenskommelsen gällde för i stort sett hela gemenskapens område.

— Gemenskapsmarknaden för kartong är en betydelsefull ekonomisk sektor som varje år uppgår till omkring 2,5 miljarder ecu.

— De företag som deltog i överträdelsen täcker praktiskt taget hela marknaden.

— Överenskommelsen har fungerat i form av ett system för regelbundna, institutionaliserade möten som syftat till att detaljreglera kartongmarknaden inom gemenskapen.

— Sinnrika åtgärder har vidtagits för att dölja samverkans verkliga natur och omfattning (avsaknaden av officiella protokoll eller dokumentation från PWG:s och JMC:s möten, deltagarna uppmanades att inte föra anteckningar, tidpunkten och ordningsföljden för tillkännagivandena om prishöjningarna bestämdes så att man skulle kunna hävda att dessa höjningar endast 'följde på andra höjningar' osv.).

— Överenskommelsens syften har i hög grad uppnåtts."

338 Förstainstansrätten erinrar vidare om att det är ostridigt att böter på en grundnivå om 9 procent eller 7,5 procent av omsättningen på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990 för vart och ett av de företag som var mottagare av beslutet har ålagts de företag som har ansetts som 'huvudmän' för överenskommelsen respektive de övriga företagen.

339 Det finns anledning framhålla, för det första, att kommissionen vid sin bedömning av den allmänna bötesnivån kan beakta att uppenbara överträdelser av gemenskapens konkurrensregler fortfarande är förhållandevis vanligt förekommande och att kommissionen därför har rätt att höja bötesnivån när den anser att det är nödvändigt att förstärka böternas avskräckande verkan. Följaktligen kan den omständigheten att kommissio-

nen tidigare har tillämpat en viss bötesnivå för vissa typer av överträdelser inte medföra att kommissionen inte skulle kunna höja denna nivå inom de gränser som föreskrivits i förordning nr 17, om detta visar sig nödvändigt för att gemenskapens konkurrenspolitik skall kunna säkerställas (se bland annat domen i de ovannämnda förenade målen Musique Diffusion française m.fl. mot kommissionen, punkt 105—108, och domen i det ovannämnda målet ICI mot kommissionen, punkt 385).

340 För det andra har kommissionen med rätta hävdat att på grund av de särskilda omständigheterna i föreliggande fall kan ingen direkt jämförelse göras mellan den allmänna bötesnivån i det aktuella beslutet och den bötesnivå som kommissionen har tillämpat i sin tidigare beslutspraxis, och i synnerhet i kommissionens beslut 86/398/EEG av den 23 april 1986 om ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EEG-fördraget, IV/31.149 — Polypropylen (EGT L 230, s. 1, nedan kallat Polypropylenbeslutet), som kommissionen själv anser vara det ärende som närmast kan jämföras med det aktuella fallet. I motsats till ärendet som gav upphov till Polypropylenbeslutet har emellertid ingen förmildrande omständighet beaktats i föreliggande fall vid fastställandet av den allmänna bötesnivån. Som förstainstansrätten emellertid redan har konstaterat har företagen vidtagit sinnrika åtgärder för att dölja överträdelsens existens, vilket anses som en särskilt allvarlig aspekt av överträdelsen och som särskiljer denna från tidigare överträdelser som konstaterats av kommissionen.

341 För det tredje skall det framhållas att överträdelsen av artikel 85.1 i fördraget dels pågick under lång tid, dels var av uppenbar beskaffenhet. Dessutom begicks den trots att kommissionens tidigare beslutspraxis, och i synnerhet Polypropylenbeslutet, borde ha utgjort ett varnande exempel.

342 Mot bakgrund av dessa omständigheter kan det anses att de kriterier som anges i punkt 168 i övervägandena i beslutet gör den allmänna bötesnivå som fastställts av kommissionen berättigad. Förstainstansrätten har visserligen redan konstaterat att de resultat av prissamverkan som kommissionen beaktat vid fastställandet av den allmänna bötesnivån endast har bevisats till

viss del. Mot bakgrund av vad som anförts ovan påverkar emellertid inte denna slutsats i väsentlig utsträckning bedömningen av hur allvarlig den konstaterade överträdelsen är. I detta hänseende räcker det att företagen faktiskt har tillkännagett de överenskomna prishöjningarna och att de tillkännagivna priserna har utgjort grund för fastställandet av individuella transaktionspriser för att denna prissamverkan skall anses ha haft såväl till syfte som resultat att allvarligt begränsa konkurrensen. Förstainstansrätten anser följaktligen inom ramen för sin fulla prövningsrätt att konstaterandena i fråga om överträdelsens verkningar inte motiverar en sänkning av den allmänna bötesnivå som kommissionen har fastställt."

Huruvida kommissionen hade gjort fel vid reduktionen av böterna

19 Klaganden hävdade vid förstainstansrätten i huvudsak att dess böter borde ha reducerats, eftersom den inte bestred de huvudsakliga faktiska omständigheter på vilka kommissionen grundade sina anmärkningar gentemot densamma. Klaganden anförde vidare att det var ogrundat att nedsätta Stora Kopparbergs Bergslags AB:s böter, eftersom detta bolags avslöjanden hade sin grund i en önskan att försvaga dess främsta konkurrenter. Denna nedsättning hade, med hänsyn till de höga bötesbeloppen, snedvridit konkurrensen.

20 Förstainstansrätten anså följande i sin dom:

"362 I sitt svar på meddelandet om anmärkningar har sökanden bestritt, såsom den har gjort vid förstainstansrätten, allt deltagande i en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget.

363 Kommissionen har således på goda grunder ansett att sökanden, genom att lämna ett sådant svar, inte agerade på ett sådant sätt att det var befogat att reducera böterna till följd av samarbete under det administrativa förfarandet. Det är endast befogat att reducera böterna om bolaget har agerat på ett sådant sätt att kommissionen lättare har kunnat fastställa överträdelsen och i förekommande fall fått den att upphöra (se dom i ovannämnda målet ICI mot kommissionen, punkt 393).

364 Även om sökanden har hävdat att reduktionen av Storas böter var för stor, finns det anledning påpeka att Storas förklaringar till kommissionen innehåller en mycket noggrann beskrivning av överträdelsens beskaffenhet och syfte, av de olika organens uppgifter inom PG Paperboard samt av de olika tillverkarnas deltagande i överträdelsen. Stora har i sina förklaringar lämnat upplysningar som går långt utöver vad som kan krävas av kommissionen med stöd av artikel 11 i förordning nr 17. Även om kommissionen i beslutet hävdar att den har erhållit andra bevis som bekräftar de upplysningar som framgår av Storas förklaringar (punkterna 112 och 113 i övervägandena), står det klart att Storas förklaringar har utgjort de huvudsakliga bevisen för överträdelsen. Utan Storas förklaringar hade det i vart fall varit betydligt svårare för kommissionen att konstatera den överträdelse som är föremål för beslutet och, i förekommande fall, få den att upphöra.

365 Kommissionen har mot denna bakgrund inte överskridit det utrymme för skönsmässig bedömning som den förfogar över när det gäller fastställande av bötesbelopp då den reducerade Storas böter med två tredjedelar. Sökanden kan således inte med framgång påstå att de böter som den ålades var för höga i förhållande till Storas böter.

366 Det finns därför inte anledning uppmana kommissionen att ange om möten ägde rum med Stora avseende bötesnivån och/eller en möjlig reduktion av böterna.

367 Talan kan således inte vinna bifall på denna grund."

21 Förstainstansrätten drog slutsatsen att det saknades anledning att nedsätta klagandens böter, eftersom ingen av de grunder som hade åberopats till stöd för yrkandet att böterna skulle upphävas eller nedsättas hade godtagits.

Överklagandet

22 Klaganden har genom sitt överklagande yrkat att domstolen skall upphäva den överklagade domen, med undantag för ogiltigförklaringen av artikel 2 första till och med fjärde styckena i det omtvistade beslutet, ogiltigförklara beslutet samt i andra hand nedsätta de böter som klaganden har ådömts.

23 Klaganden har anfört fem grunder till stöd för sitt överklagande, nämligen:

— Bristande motivering av beslutet vad avser fastställelsen av böterna.

— Åsidosättande av artikel 15.2 i förordning nr 17 genom att kommissionen använde sitt utrymme för skönsmässig bedömning till att nedsätta böterna för vissa föreningsmedlemmar.

— Åsidosättande av artikel 15.2 i förordning nr 17 vad avser fastställandet av relevant omsättning.

— Åsidosättande av artikel 15.2 i förordning nr 17 genom att det vid fastställandet av böternas storlek inte togs hänsyn till att avtalet inte hade haft någon inverkan på priserna.

— Maktmissbruk och åsidosättande av icke-diskrimineringsprincipen genom att bötesbeloppen avrundades.

Den första grunden

24 Under den första grunden har klaganden gjort gällande att förstainstansrätten gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den underlät att ogiltigförklara beslutet på grund av bristande motivering, trots att den i punkt 306 i den överklagade domen hade konstaterat att kommissionen i beslutet inte hade redogjort för de omständigheter som den genomgående hade beaktat när den fastställde böterna.

25 Klaganden har tillagt att sådana uppgifter — enligt fast rättspraxis, som förstainstansrätten erinrade om i punkt 309 i den överklagade domen — skall ingå i själva beslutet och att hänsyn, förutom i särskilda fall, inte kan tas till förklaringar som kommissionen i efterhand lämnar till pressen eller under förfarandet vid förstainstansrätten. Förstainstansrätten konstaterade i samma punkt 309 just att kommissionen under sammanträdet hade medgett att det inte fanns något som hindrade att den i beslutet redogjorde för uppgifterna i fråga. Förstainstansrätten kunde under dessa omständigheter inte ta hänsyn till "att kommissionen under domstolsförfarandet [hade] visat sig villig att lämna alla upplysningar som [var] av relevans för hur böterna [hade] beräknats" (punkt 312 i den överklagade domen).

26 Klaganden har även gjort gällande att förstainstansrätten med orätt beaktade att kommissionen när den fattade beslutet ännu saknade kunskap om den tolkning som förstainstansrätten, i fråga om vilka krav som skall gälla för beräkning av böter enligt artikel 190 i EG-fördraget (nu artikel 253 EG), gjorde i dom av den 6 april 1995 i mål T-148/89, Tréfilunion mot kommissionen (REG 1995, s. II-1063), och i två andra domar som avkunnades samma dag i de ovannämnda målen Société métallurgique de Normandie mot kommissionen och Société des treillis et panneaux soudés mot kommissionen (nedan kallade domarna i armeringsstålmålen), om vilka det erinrades i punkt 310 i den överklagade domen, samt omständigheten att motiveringen av beslutet var minst lika detaljerad som kommissionens motiveringar av tidigare beslut om liknande överträdelser (punkt 310 i den överklagade domen).

27 Klaganden menar vidare att denna ståndpunkt är rättsligt felaktig, eftersom kontroll av krav som följer av motiveringsskyldigheten är en objektiv rättsfråga som inte är avhängig av vilken kunskap kommissionen hade om situationen vid den tidpunkt då denna fattade sitt beslut. Förstainstansrätten kan dessutom inte utfärda regler som gäller för framtiden utan att omedelbart tillämpa dem i det fall som den har att avgöra och härvid låta beslutets verkningar bestå, trots att den själv har konstaterat att beslutet är otillräckligt motiverat.

28 Enligt kommissionen behöver förstainstansrätten, som har full prövningsrätt, inte nödvändigtvis i detalj få reda på hur kommissionen, som även den förfogar över ett utrymme för skönsmässig bedömning på området, har fastställt bötesbeloppet.

29 Kommissionen har tillagt att förstainstansrätten i punkt 307 i den överklagade domen ansåg att punkterna 169—172 i skälen till beslutet innehöll "tillräckliga och relevanta uppgifter om de omständigheter som har beaktats vid bedömningen av hur allvarlig den överträdelse var som vart och ett av de aktuella företagen gjort sig skyldigt till och hur länge den pågått".

30 Enligt kommissionen är punkterna 308—312 i den överklagade domen överflödiga, eftersom det i dessa punkter erinras om följderna av domarna i armeringsstålmålen. Kommissionen anser för övrigt att klaganden har tolkat dessa domar på ett felaktigt sätt. I dessa domar, liksom i den överklagade domen,

efterlyste förstainstansrätten förvisso en större öppenhet i redovisningen av vilken beräkningsmetod som använts. Detta innebar emellertid inte att förstainstansrätten jämställde den bristande öppenheten med en bristande motivering av beslutet. Förstainstansrättens ställningstagande följer möjligen av principen om god förvaltningssed. Sådana överväganden kan emellertid inte i sig utgöra grund för upphävande av beslutet.

31 Slutligen har kommissionen anmärkt att förstainstansrätten nyligen har bekräftat den sålunda fastställda räckvidden av domarna i armeringsstålmålen. Enligt förstainstansrätten skall de upplysningar som det är önskvärt att kommissionen lämnar till den person som ett beslut är riktat till inte anses utgöra en ytterligare motivering, utan endast en översättning till siffror av de kriterier som anges i beslutet, i den mån dessa kan uttryckas i bestämd kvantitet (se särskilt förstainstansrättens dom av den 11 mars 1999 i mål T-141/94, Thyssen Stahl mot kommissionen, REG 1999, s. II-347, punkt 610).

32 Domstolen avser först att redogöra för de olika delarna i det resonemang som förstainstansrätten förde vid bedömningen av grunden att motiveringsskyldigheten beträffande beräkningen av böterna hade åsidosatts.

33 Förstainstansrätten erinrade inledningsvis i punkt 300 i den överklagade domen om att skyldigheten att motivera ett individuellt beslut enligt fast rättspraxis har till syfte att göra det möjligt för gemenskapsdomstolarna att pröva beslutets lagenlighet och att ge den berörda parten tillräckliga upplysningar för att denne skall kunna bedöma om beslutet är välgrundat eller om det eventuellt är behäftat med ett fel som gör det möjligt att ifrågasätta dess giltighet, med det tillägget att omfattningen av denna skyldighet beror på rättsaktens art och det sammanhang i vilket den har antagits (se särskilt, förutom den rättspraxis som förstainstansrätten hänvisade till, dom av den 15 april 1997 i mål C-22/94, Irish Farmers Association m.fl., REG 1997, s. I-1809, punkt 39).

34 Förstainstansrätten preciserade därefter i punkt 301 i den överklagade domen att, när det som i förevarande fall är fråga om ett beslut varigenom flera företag

åläggs böter för en överträdelse av gemenskapens konkurrensregler, omfattningen av motiveringsskyldigheten skall bedömas särskilt mot bakgrund av att överträdelsens svårighetsgrad beror på ett stort antal faktorer, såsom de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet, dess sammanhang och böternas avskräckande verkan, och detta utan att det har fastställts någon tvingande eller uttömmande förteckning över de kriterier som måste tas i beaktande (beslutet i det ovannämnda målet SPO m.fl. mot kommissionen, punkt 54).

35 Förstainstansrätten ansåg härvid följande i punkt 307 i den överklagade domen:

"Mot bakgrund av den detaljerade redogörelsen i beslutet för de faktiska omständigheter som tillskrivits vart och ett av de företag som var mottagare av beslutet [innehåller] punkt 169—172 i övervägandena i beslutet... tillräckliga och relevanta uppgifter om de omständigheter som har beaktats vid bedömningen av hur allvarlig den överträdelse var som vart och ett av de aktuella företagen gjort sig skyldigt till och hur länge den pågått (se med samma innebörd förstainstansrättens dom av den 24 oktober 1991 i mål T-2/89, Petrofina mot kommissionen, REG 1991, s. II-1087, punkt 264). I likhet härmed innehåller punkt 168 i övervägandena, som skall läsas mot bakgrund av de allmänna synpunkterna på böterna i punkt 167 i övervägandena, en tillräcklig indikation på vilka omständigheter som beaktats för fastställandet av den allmänna bötesnivån."

36 I punkterna 308—312 i den överklagade domen modifierade emellertid förstainstansrätten, på ett något tvetydigt sätt, räckvidden av konstaterandet i punkt 307.

37 Det framgår av punkterna 308 och 309 i den överklagade domen att beslutet inte innehåller de exakta uppgifter som kommissionen genomgående beaktade när den fastställde bötesbeloppen. Detta trots att det rörde sig om uppgifter som kommissionen kunde lämna ut och som skulle ha gjort det möjligt för företagen att lättare bedöma huruvida kommissionen hade gjort fel vid fastställandet av det individuella bötesbeloppet samt huruvida detta belopp var motiverat i förhål-

lande till de allmänna kriterier som tillämpats. Förstainstansrätten tillade i punkt 310 i den överklagade domen att det framgår av domarna i armeringsstålmålen att det är önskvärt att företagen erhåller närmare upplysningar om hur de ålagda böterna har beräknats, utan att de för den skull skall vara tvungna att väcka talan mot kommissionens beslut.

38 Förstainstansrätten fastslog slutligen i punkt 312 i den överklagade domen att "bristen på särskild motivering i beslutet av det sätt på vilket böterna har beräknats" var motiverad av de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet, det vill säga att kommissionen under domstolsförfarandet hade lämnat ut de uppgifter som beaktats vid beräkningen och att domarna i armeringsstålmålen innebar ny rättspraxis beträffande tolkningen av artikel 190 i fördraget.

39 Innan det mot bakgrund av klagandens argument prövas huruvida förstainstansrätten gjorde en välgrundad bedömning i fråga om vilka följder det skulle kunna få för motiveringsskyldigheten att kommissionen under domstolsförfarandet hade lämnat ut de uppgifter som beaktats vid beräkningen, och att domarna i armeringsstålmålen innebar ny rättspraxis beträffande tolkningen av artikel 190 i fördraget, skall det prövas huruvida den motiveringsskyldighet som föreskrivs i artikel 190 i fördraget innebär att kommissionen — utöver de uppgifter som låg till grund för bedömningen av överträdelsens svårighetsgrad och varaktighet — var skyldig att i beslutet inkludera en mer detaljerad redogörelse för hur böterna hade beräknats.

40 Domstolen påpekar härvid att förstainstansrätten är behörig i två avseenden när det gäller talan som väcks mot kommissionens beslut att ålägga företag böter för överträdelse av konkurrensreglerna.

41 För det första är förstainstansrätten behörig att pröva beslutens lagenlighet enligt artikel 173 i EG-fördraget (nu artikel 230 EG i ändrad lydelse). Vid denna prövning skall förstainstansrätten särskilt kontrollera att motiveringsskyldigheten enligt artikel 190 i fördraget, vars åsidosättande innebär att beslutet kan ogiltigförklaras, har iakttagits.

42 För det andra är förstainstansrätten behörig att inom ramen för sin fulla prövningsrätt enligt artikel 172 i EG-fördraget (nu artikel 229 EG) och artikel 17 i förordning nr 17 pröva huruvida bötesbeloppet är lämpligt. Det kan vid den sistnämnda prövningen finnas skäl att begära in och beakta sådana kompletterande upplysningar som inte i sig måste finnas med i beslutet för att motiveringsskyldigheten i artikel 190 i fördraget skall anses vara uppfylld.

43 Vad beträffar kontrollen av att motiveringsskyldigheten har iakttagits kan det erinras om att det i artikel 15.2 andra stycket i förordning nr 17 föreskrivs följande: "När bötesbeloppet fastställs skall hänsyn tas både till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått."

44 Enligt den rättspraxis som åberopas i punkterna 300 och 301 i den överklagade domen är det väsentliga formkrav som motiveringsskyldigheten utgör uppfyllt om kommissionen i sitt beslut har redovisat de uppgifter som legat till grund för dess bedömning av överträdelsens svårighetsgrad och varaktighet. Om sådana uppgifter saknas är beslutet ogiltigt på grund av bristande motivering.

45 Det var riktigt av förstainstansrätten att i punkt 307 i den överklagade domen fastställa att kommissionen hade uppfyllt dessa krav. Det kan, såsom förstainstansrätten gjorde, konstateras att det i punkterna 167—172 i skälen till beslutet redogörs för de kriterier som kommissionen använde vid beräkningen av böterna. Punkt 167 rör särskilt överträdelsens varaktighet. I denna, samt i punkt 168, redovisas även de överväganden som låg till grund för kommissionens bedömning av överträdelsens svårighetsgrad och dess uppskattning av den allmänna bötesnivån. Punkt 169 innehåller de uppgifter som kommissionen beaktade när den fastställde de böter som skulle åläggas varje företag, och i punkt 170 utpekas de företag som skulle betraktas som "huvudmän" för överenskommelsen och som bar ett särskilt ansvar i förhållande till de andra företagen. Slutligen fastställs

i punkterna 171 och 172 vilka följder det skulle få för bötesbeloppet att olika tillverkare hade samarbetat med kommissionen vid undersökningen för att fastställa de faktiska omständigheterna eller genom sina svar på meddelandet om anmärkningar.

46 Den omständigheten att kommissionen därefter lämnade närmare upplysningar (såsom företagens omsättning eller den av kommissionen fastställda procentsatsen för reduktionen av bötesbeloppet) vid en presskonferens eller under domstolsförfarandet kan inte förta riktigheten av det som förstainstansrätten fastställde i punkt 307 i den överklagade domen. Om den som har fattat ett omtvistat beslut lämnar kompletterande förklaringar till en motivering som redan i sig är tillräcklig, omfattas inte dessa av motiveringsskyldigheten i strikt mening. De kan emellertid vara till hjälp vid gemenskapsdomstolarnas interna kontroll av skälen till beslutet, genom att de gör det möjligt för institutionen att mer ingående redogöra för de skäl som ligger till grund för beslutet.

47 Kommissionen skulle självfallet inte kunna avsäga sig sin befogenhet att göra skönsmässiga bedömningar genom att uteslutande och rutinmässigt hänvisa till matematiska formler. Den kan emellertid förse beslutet med en motivering som går utöver de krav, som det erinras om i punkt 44 i denna dom, bland annat genom att redovisa de sifferuppgifter som — i synnerhet beträffande den eftersträvade avskräckande verkan — varit vägledande vid den skönsmässiga bedömningen när det gällt att fastställa de böter som har ålagts ett flertal företag, vilka i olika hög grad har deltagit i överträdelsen.

48 Det kunde vara önskvärt att kommissionen utnyttjade denna möjlighet så att företagen mer i detalj kunde få reda på hur de böter som ålagts dem har beräknats. På ett mera allmänt sätt kunde detta bidra till en ökad insyn i det administrativa förfarandet och underlätta förstainstansrättens utövande av sin fulla prövningsrätt. Det skall inom ramen för denna vara möjligt för förstainstansrätten att pröva — förutom det ifrågasatta beslutets lagenlighet — huruvida de ålagda böterna är lämpliga. Denna möjlighet kan emellertid inte ändra omfattningen av de krav som följer av motiveringsskyldigheten, vilket kommissionen också har påpekat.

49 Förstainstansrätten kunde följaktligen inte, utan att åsidosätta artikel 190 i fördraget, i punkt 311 i den överklagade domen fastställa att "kommissionen [skall], om den systematiskt har beaktat vissa grundläggande omständigheter för att fastställa bötesbeloppen, ange dessa omständigheter i själva beslutet". Förstainstansrätten kunde inte heller utan att motsäga sina egna domskäl, efter att i punkt 307 i den överklagade domen ha konstaterat att beslutet innehöll "tillräckliga och relevanta uppgifter om de omständigheter som har beaktats vid bedömningen av hur allvarlig den överträdelse var som vart och ett av de aktuella företagen gjort sig skyldigt till och hur länge den pågått", i punkt 312 i den överklagade domen hänvisa till "bristen på särskild motivering i beslutet av det sätt på vilket böterna har beräknats".

50 Förstainstansrättens felaktiga rättstillämpning i det avseendet är emellertid inte av sådan art att den kan medföra att den överklagade domen upphävs, eftersom det med hänsyn till vad som anförts ovan kan konstateras att förstainstansrätten rättsenligt — oaktat punkterna 308—312 i den överklagade domen — underkände klagandens grund att skyldigheten att motivera beräkningen av böterna hade åsidosatts.

51 Eftersom det enligt motiveringsskyldigheten inte krävdes att kommissionen i beslutet skulle redovisa de sifferuppgifter som använts vid beräkningen av böterna, saknas det anledning att pröva de olika invändningar som klaganden har framfört på grundval av detta oriktiga antagande.

52 Överklagandet kan följaktligen inte vinna bifall på den första grunden.

Den andra grunden

53 Klaganden gör under sin andra grund gällande att förstainstansrätten borde ha underkänt det sätt som kommissionen utnyttjade sitt utrymme för skönsmässig bedömning på när den beaktade den samarbetsvilja som vissa företag som deltog

i överenskommelsen hade visat under det administrativa förfarandet för att fastställa böternas storlek.

54 Klaganden anser att de nedsättningar av böterna som kommissionen beslutade om med anledning av denna samarbetsvilja och på grundval av kriterier som i förväg hade definierats på ett generellt och abstrakt sätt saknar laglig grund och strider mot grundläggande rättigheter. Kommissionen är nämligen enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 skyldig att i varje enskilt fall göra bruk av sitt utrymme för skönsmässig bedömning. Det förfaringssätt som har använts i förevarande fall får till följd att företagen måste ange sig själva och avstå från att utnyttja sin rätt till försvar, eller åtminstone att företagens rättigheter inskränks på ett oskäligt sätt, varvid företag som utnyttjar sina rättigheter bestraffas därför.

55 Klaganden har slutligen hävdat att förstainstansrätten med orätt underlät att vända sig mot att beslutet att nedsätta vissa företags böter inte hade givits en tillräcklig motivering.

56 Domstolen vill härvid inledningsvis erinra om att artikel 15.2 i förordning nr 17 inte innehåller en uttömmande uppräkning av de kriterier som kommissionen kan beakta när den fastställer böternas storlek (se dom av den 17 juli 1997 i mål C-219/95 P, Ferriere Nord mot kommissionen, REG 1997, s. I-4411, punkterna 32 och 33) och att ett företags förhållningssätt under det administrativa förfarandet således kan beaktas när kommissionen fastställer böternas storlek (se dom av den 11 januari 1990 i mål C-277/87, Sandoz Prodotti Farmaceutici mot kommissionen, REG 1990, s. I-45, publicerad i sammandrag).

57 Det finns vidare ingen anledning att rikta kritik mot att kommissionen har utarbetat riktlinjer för hur den skall använda sitt utrymme för skönsmässig bedömning när den fastställer böternas storlek och att den på detta sätt bättre garanterar likabehandling av de berörda företagen.

58 Överklagandet kan vidare inte bifallas på den grunden att rätten till försvar har åsidosatts. Ett företag som ifrågasätter kommissionens ståndpunkt och inte visar större samarbetsvilja än vad som krävs av det enligt förordning nr 17 kan nämligen inte av denna anledning ådömas högre böter. Om kommissionen anser att den har styrkt förekomsten av en överträdelse och att det berörda företaget kan hållas ansvarigt för denna överträdelse, kommer företaget att bestraffas i enlighet med kriterier som lagenligen kan beaktas och som omfattas av förstainstansrättens och domstolens prövningsrätt. Som generaladvokaten har anmärkt i punkt 25 i sitt förslag till avgörande bygger klagandens påstående på en rent teoretisk hypotes, nämligen att ett företag anmäler sig för en överträdelse som den inte har begått — i motsats till vad kommissionen misstänker — i hopp om att de böter som det trots allt fruktar att det kommer att ådömas skall nedsättas. En sådan hypotes kan inte utgöra grund för en argumentation om åsidosättande av rätten till försvar.

59 Vad avser klagandens påstående att beslutet har givits en otillräcklig motivering vad avser de nedsatta böterna för vissa företag vill domstolen endast anmärka att förstainstansrätten i punkt 303 i den överklagade domen gjorde följande konstaterande:

"[Kommissionen har i punkterna 171 och 172 i övervägandena angett] att de bötesbelopp som Rena och Stora har ålagts skall reduceras väsentligt på grund av att de samarbetat aktivt med kommissionen samt att åtta andra företag, däribland sökanden, likaså kan erhålla en något mindre reduktion på grund av att de i sina svar på meddelandet om anmärkningar inte förnekade de huvudsakliga faktiska omständigheter på vilka kommissionen grundade sina anmärkningar."

60 Dessa punkter i beslutet utgör en tillräcklig motivering vad avser bötesnedsättningarna.

61 Överklagandet kan således inte bifallas på den andra grunden.

Den tredje grunden

62 Klaganden har under sin tredje grund vänt sig mot att förstainstansrätten inte ansåg att kommissionen hade åsidosatt artikel 15.2 i förordning nr 17 genom att dels beräkna de böter som ålades klaganden på grundval av omsättningen hos fyra medlemsbolag som saluför sin produktion med klagandens hjälp, nämligen Metsä-Serla Oy, Tampella Corporation, United Paper Mills och Oy Kyro AB, dels inte ta hänsyn till den verkliga omsättningen år 1990, vilket är det år som har använts som utgångspunkt vid beräkningen av böternas storlek.

Beaktande av omsättningen hos företag som är medlemmar av föreningen

63 Klaganden har gjort gällande att det inte framgår av beslutet eller den överklagade domen att de fyra företag som är medlemmar i föreningen hade varit inblandade i överträdelsen, varför deras omsättning inte kunde beaktas när böternas storlek skulle fastställas.

64 Klaganden menar vidare att förstainstansrätten motsade sig själv när den förklarade att klaganden, som motivering till varför denne ådömdes böter (se punkterna 273—280 i den överklagade domen), hade agerat självständigt och sedan i dom av den 14 maj 1998 i de förenade målen T-339/94—T-342/94, Metsä-Serla m.fl. (REG 1998, s. II-1727, se särskilt punkterna 55, 56 och 58) ansåg att klaganden, som motivering till varför dessa bolag hade ansetts solidariskt ansvariga för betalningen av böterna tillsammans med klaganden, hade agerat som "hjälporgan" till de bolag som var medlemmar i föreningen.

65 Klaganden anser slutligen att förstainstansrätten hade fel när den ansåg att klaganden inte hade något eget ekonomiskt intresse av prishöjningar (punkt 281 i den överklagade domen), trots att det kommissionsarvode som klaganden erhöll

som vederlag för sitt arbete som medlemsbolagens mellanman var en viss procent av det pris som företagens kunder betalade.

66 Det skall härvid medges att det — såsom kommissionen har anmärkt — när det gäller att utdöma böter för en företagssammanslutning, vars egen omsättning i de flesta fall inte står i proportion till sammanslutningens storlek eller marknadsstyrka, endast går att bestämma en avskräckande sanktion om man beaktar de deltagande företagens omsättning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 7 juni 1983 i de förenade målen 100/80—103/80, Musique Diffusion française m.fl. mot kommissionen, REG 1983, s. 1825, punkterna 120 och 121, svensk specialutgåva, volym 7, s. 133). Det krävs härvid inte att sammanslutningens medlemmar verkligen har deltagit i överträdelsen utan det räcker att sammanslutningen, enligt sina interna regler, kan binda sina medlemmar.

67 I förevarande fall ansåg förstainstansrätten, i punkt 280 i den överklagade domen, att de försäljningsavtal som sökanden ingick för medlemsbolagens räkning var sådana att medlemsbolagen kunde bli bundna därigenom. Klaganden har inte anfört något som vederlägger denna bedömning.

68 Vad avser klagandens påstående att den överklagade domen och domen i de ovannämnda målen Metsä-Serla m.fl. mot kommissionen motsäger varandra, anser domstolen, i likhet med kommissionen, att den andra domen inte alls motsäger den första domen, utan innehåller ännu ett skäl till att kommissionen kunde beakta omsättningen hos företag som var medlemmar av klagandeföreningen när den fastställde storleken på de böter som skulle ådömas klaganden, eftersom det framgår av punkterna 55 och 58 i den senare domen att klaganden hade rätt att förhandla om priser och andra försäljningsvillkor med de slutliga kunderna med iakttagande av de riktlinjer som medlemsbolagen hade fastställt, vilket innebar att klaganden ingick i en ekonomisk enhet tillsammans med vart och ett av medlemsbolagen.

69 Domstolen anser slutligen att förstainstansrättens konstaterande i punkt 281 i den överklagade domen, att klaganden inte hade något eget ekonomiskt intresse

av att delta i en prissamverkan, utgör ett konstaterande rörande de faktiska omständigheterna, vilket inte kan ifrågasättas i ett överklagande.

Den omsättning som beaktades

70 Klaganden har hävdat att förstainstansrätten med orätt inte vände sig mot kommissionens beslut att inte beakta klagandens uppgifter om medlemsbolagens omsättning och att förstainstansrätten inte motiverade varför den förkastade klagandens argumentation på denna punkt.

71 Klaganden menar att kommissionen — i motsats till det sätt på vilket den fastställde bötesbeloppen för alla övriga företag som varit inblandade i överträdelsen — i klagandens fall inte beaktade klagandens sifferuppgifter utan själv gjorde en ren uppskattning. Förstainstansrätten tillämpade i det avseendet bevisbördereglerna på ett felaktigt sätt och underlät att lämna någon förklaring till varför den grundade sin dom på kommissionens sifferuppgifter.

72 Domstolen anmärker härvid att det framgår av den överklagade domen att klaganden visste om varför kommissionen inte hade ansett sig kunna använda sig av klagandens sifferuppgifter utan ansett att det var nödvändigt att göra en egen uppskattning. Det framgår nämligen av punkt 267 i den överklagade domen att klagandens sifferuppgifter byggde på ett genomsnittligt försäljningspris som låg nästan 15 procent under det pris som klaganden hade angett i sina offerter till en av sina största kunder i Förenade kungariket, såsom framgår av ett konfidentiellt protokoll som påträffats i dess brittiska dotterbolags lokaler och att klaganden trots kommissionens begäran om förtydliganden aldrig lämnade någon förklaring till dessa skillnader.

73 Eftersom klaganden inte lämnade några klargöranden som kunde undanröja de tvivel som kommissionen hade vad avser vilken tilltro man kunde fästa till de revisorsintyg som klaganden hade ingivit, kan förstainstansrätten inte klandras för att den utgick ifrån kommissionens uppskattningar.

74 Av detta följer att överklagandet inte kan bifallas på den tredje grunden.

Den fjärde grunden

75 Under den fjärde grunden har klaganden gjort gällande att förstainstansrätten gjorde fel när den inte nedsatte böterna efter att ha konstaterat att kommissionen inte hade styrkt samtliga de verkningar som överträdelsen påstods ha haft (punkt 325 i den överklagade domen).

76 Enligt klaganden var det fel av förstainstansrätten att fastställa att det förhållandet att transaktionsprisnivån inte alls hade påverkats negativt saknade nämnvärd betydelse för dess bedömning av överträdelsens svårighetsgrad och därför inte kunde medföra att böterna nedsattes (punkt 342 i den överklagade domen). Förstainstansrätten åsidosatte principen att bötesbeloppet skall stå i proportion till överträdelsens svårighetsgrad och likabehandlingsprincipen.

77 Kommissionen anser att förstainstansrätten, inom ramen för sin fulla prövningsrätt, var behörig att bilda sig en egen uppfattning om vad som skulle kunna vara ett lämpligt bötesbelopp. Kommissionen har anmärkt att i förevarande fall har en överträdelse konstaterats och bevisats och överträdelsens svårighetsgrad är inte endast avhängig av vilka verkningar den har fått utan även av deltagarnas syfte att kontrollera marknaderna och bibehålla höga priser trots att de var fullt medvetna om att deras åtgärder var rättsstridiga och att de löpte risken att ådömas höga böter.

78 Det framgår av den överklagade domen att förstainstansrätten i punkt 336 först erinrade om domstolens rättspraxis, enligt vilken bedömningen av överträdelsens svårighetsgrad skall göras med beaktande av ett stort antal faktorer, såsom i synnerhet de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet, överträdelsens sammanhang och böternas avskräckande verkan, utan att det har fastställts någon tvingande eller uttömmande förteckning över de kriterier som måste tas i beaktande (beslutet i det ovannämnda målet SPO m.fl. mot kommissionen, punkt 54).

79 Förstainstansrätten räknade därefter i punkt 337 i den överklagade domen upp de överväganden som redovisas i beslutet beträffande överträdelsens svårighetsgrad, med avseende på vilka den slutligen utövade sin prövningsrätt.

80 Förstainstansrätten fastställde i detta avseende att kommissionen hade rätt att höja bötesnivån i förhållande till dess tidigare beslutspraxis för att förstärka böternas avskräckande verkan (punkt 339 i den överklagade domen) och för att beakta den omständigheten att de berörda företagen hade vidtagit åtgärder i syfte att dölja samverkans existens, vilket utgjorde "en synnerligen allvarlig aspekt på överträdelsen som gör att den skiljer sig från tidigare konstaterade överträdelser" (punkt 340 i den överklagade domen). Förstainstansrätten framhöll även att överträdelsen av artikel 85.1 i fördraget hade pågått under lång tid och att den hade varit uppenbar (punkt 341 i den överklagade domen).

81 Förstainstansrätten drog slutligen i punkt 342 i den överklagade domen slutsatsen att det förhållandet att kommissionen endast till viss del hade styrkt verkningarna av prissamverkan — mot bakgrund av vad som anförts — inte "i väsentlig utsträckning [påverkade] bedömningen av hur allvarlig den konstaterade överträdelsen [var]". Den påpekade i detta hänseende att det "räcker... att företagen faktiskt har tillkännagett de överenskomna prishöjningarna och att de tillkännagivna priserna har utgjort grund för fastställandet av individuella transaktionspriser för att denna prissamverkan skall anses ha haft såväl till syfte som resultat att allvarligt begränsa konkurrensen".

82 Av vad anförts följer att förstainstansrätten inom ramen för sin fulla prövningsrätt ansåg att dess iakttagelser i fråga om överträdelsens verkningar inte kunde ändra kommissionens egen bedömning av överträdelsens svårighetsgrad, eller närmare bestämt inte kunde innebära att överträdelsen ansågs vara mindre allvarlig. Förstainstansrätten ansåg att det saknades anledning att nedsätta böterna med hänsyn till de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet och det sammanhang i vilket överträdelsen hade begåtts — såsom dessa faktorer beaktades i beslutet och redovisas i punkterna 74 och 75 i denna dom — samt de ålagda böternas avskräckande verkan, vilka samtliga är omständigheter som i enlighet med domstolens rättspraxis kan beaktas vid bedömningen av överträdelsens svårighetsgrad (se domen i de ovannämnda målen Musique Diffusion française m.fl. mot kommissionen, punkt 106, beslutet i det ovannämnda målet SPO m.fl. mot kommissionen, punkt 54, och domen i det ovannämnda målet Ferriere Nord mot kommissionen, punkt 33).

83 Överklagandet kan därför inte bifallas med stöd av den fjärde grunden.

Den femte grunden

84 Klaganden klandrar under sin femte grund förstainstansrätten för att den inte ansåg att kommissionens praxis att avrunda de böter som har fastställts genom beräkningsmetoden i artikel 15.2 i förordning nr 17 uppåt eller nedåt utgör ett maktmissbruk som är diskriminerande och helt omotiverat.

85 Kommissionen, som inte har förnekat att den avrundade bötesbeloppen, anser att grunden inte kan upptas till sakprövning, eftersom förstainstansrätten kritiseras för att ha avfärdat ett argument som anfördes först vid förhandlingen vid förstainstansrätten. I sak menar kommissionen att den genom att avrunda klagandens bötesbelopp gjorde en närmast obetydlig ändring av detsamma, med en 1 procent, och att andra bötfällda företag drabbades av motsvarande avrundningar uppåt.

86 Domstolen delar inte kommissionens mening att grunden inte kan upptas till sakprövning, eftersom — som generaladvokaten korrekt har anmärkt i punkt 56 i sitt förslag till avgörande — klaganden när den väckte talan inte hade någon exakt kunskap om hur böterna hade beräknats, varför den hade rätt att ifrågasätta beräkningssättet för första gången vid förhandlingen vid förstainstansrätten.

87 I sak anmärkte förstainstansrätten med rätta i punkt 302 i den överklagade domen att kommissionen förfogar över ett utrymme för skönsmässig bedömning när den fastställer ett bötesbelopp, och att den härvid inte kan anses skyldig att tillämpa en exakt matematisk formel. Med beaktande av punkterna 336—342 i den överklagade domen — vilka har refererats ovan och vilka rör den allmänna bötesnivån — kunde förstainstansrätten lagligen inom ramen för sin fulla prövningsrätt anse att de 20 000 000 ecu som ådömts klaganden i böter var ett lämpligt bötesbelopp.

88 Av vad som har anförts ovan följer att överklagandet skall ogillas i sin helhet.

Rättegångskostnader

89 Enligt artikel 69.2 i rättegångsreglerna, som enligt artikel 118 gjorts tillämplig i mål om överklagande, skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att klaganden skall förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom klaganden har tappat målet skall kommissionens yrkande bifallas.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

följande dom:

1) Överklagandet ogillas.

2) Metsä-Serla Sales Oy skall ersätta rättegångskostnaderna.

La Pergola Wathelet Edward

Jann Sevón

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 16 november 2000.

R. Grass

Justitiesekreterare

A. La Pergola

Ordförande på femte avdelningen